

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

ล้านนาเป็นอาณาจักรที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยโบราณ มีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะด้านกวีนิพนธ์ ซึ่งในอดีตจะเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ในรัชสมัยของพระเมืองแก้วหรือพระเจ้าฟ้างุ้มติโลกราช (พ.ศ. 2038 - 2068) ได้เกิดกวีที่มีชื่อเสียงหลายท่าน เมื่อล้านนาตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า กวีนิพนธ์ของล้านนาก็ซบเซาลง แล้วมีการฟื้นฟูขึ้นใหม่ หลังจากล้านนาร่วมมือกับสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีขับไล่พม่าออกไปจากเมืองเชียงใหม่ จากนั้นก็ยอมตกอยู่ในฐานะประเทศราชของไทย ในสมัยนี้มีการแต่งตั้งเจ้าผู้ครองนครปกครองเชียงใหม่ บ้านเมืองมีความสงบสุขขึ้น กวีสำคัญ ๆ เกิดขึ้นหลายคน ล้านนามีลักษณะคำประพันธ์หรือฉันทลักษณ์หลายประเภท เช่น โคลง (กะโลง, กั้นโลง, คะโลง) ร่าย กาพย์ คำร่ำ (กาฮ่ำ) คร่าว (คำว) ซอหรือเพลงซอ ซึ่งคำประพันธ์ประเภทคร่าวได้รับความนิยมมากที่สุด กวีนิพนธ์ล้านนาแพร่หลายมากขึ้น เมื่อคณะมิชชันนารีสามารถตั้งโรงพยาบาลในเชียงใหม่ได้ และได้พิมพ์เอกสารวรรณกรรมต่าง ๆ ออกเผยแพร่ แต่หลังจากรัฐบาลได้เข้ามาควบคุมการปกครองเชียงใหม่และกำหนดให้ล้านนาใช้อักษรไทยกลางเป็นภาษาราชการเมื่อปีพ.ศ. 2436 แล้ว ภาษาและวรรณกรรมล้านนาก็ลดความสำคัญลง แต่ก็มีความเคลื่อนไหวทางด้านกวีนิพนธ์คือการพิมพ์คร่าวซอด้วยอักษรไทยกลาง ส่งเสริมให้ประชาชนแต่งคร่าวลงในหนังสือพิมพ์ของท้องถิ่น จัดรายการเล่าคร่าวทางสถานีวิทยุกระจายเสียง และจัดประกวดการแต่งคำประพันธ์ล้านนาเนื่องในโอกาสต่าง ๆ ดังนี้ เป็นต้น

อิทธิพลของวัฒนธรรมต่างถิ่นทำให้ชาวล้านนาลดความสนใจวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน โดยเฉพาะด้านกวีนิพนธ์ มีผู้ที่สนใจและสามารถแต่งคำประพันธ์ของล้านนาได้มีจำนวนน้อยมาก

ในงานวิจัยนี้ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกมีจำนวน 163 คน ได้สัมภาษณ์เรื่อง "แนวนิยมและแนวทางอนุรักษ์การแต่งกวีนิพนธ์ล้านนา" และกลุ่มที่ 2 มีจำนวน 153 คน

ได้สัมภาษณ์เรื่อง "ทัศนคติและความสนใจของคนที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือที่มีต่อกวีนิพนธ์ล้านนาในสมัยปัจจุบัน"

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มและแนวทางอนุรักษ์การแต่งกวีนิพนธ์ล้านนา โดยศึกษาจากผู้ที่สามารถแต่งคำประพันธ์หรืออาจเรียกได้ว่ากวีพื้นบ้านจำนวน 163 คนนั้น ทำให้ทราบว่าผู้ที่สามารถแต่งกวีนิพนธ์หรือคำประพันธ์ของล้านนาได้เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและไม่มีอาชีพหลัก บางคนอาศัยอยู่กับลูกหลาน ทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น จักสาน ทำสวนครัว ฯลฯ ในด้านการศึกษาไม่มียุคที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาและเคยบวชเรียนในวัดมาก่อน ลักษณะคำประพันธ์หรือฉันทลักษณ์ที่รู้จักกันมากที่สุดคือ "กร่าว" (ถ่าว, ถ่าวซอ) และคำประพันธ์ที่มีผู้รู้จักน้อยที่สุดคือ "โคลง" (กะโลง, คะโลง, ครรโลงหรือกั้นโลง) และนิยมแต่งคำประพันธ์ประเภทกร่าวเพราะมีความไพเราะสำหรับโอกาสที่มักแต่งคำประพันธ์นั้นมักแต่งเมื่อมีความคิดอยากจะแต่งหรือมีเวลาว่าง บางคนก็จะแต่งเมื่อมีการประกวด เมื่อมีผู้มาขอให้แต่งเพื่อใช้ในพิธีต่าง ๆ เมื่อมีโอกาสเผยแพร่เมื่อมีปัญหาชีวิต หรือเมื่อเดินทางจากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่งก็จะแต่งแบบนิราศ ซึ่งในการแต่งแต่ละครั้งนั้นมักจะใช้เวลาค่อนข้างมาก

ในด้านการจัดประกวดการแต่งคำประพันธ์ล้านนา ในท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างเคยจัดการประกวดแต่น้อยครั้งมาก ซึ่งสื่อที่ทำให้ทราบประกาศเรื่องการจัดประกวด ส่วนใหญ่ทราบจากวิทยุกระจายเสียง บางคนทราบจากหนังสือพิมพ์หรือชมรมต่าง ๆ อาทิ ชมรมนักกร่าว (ถ่าว) ภาคเหนือ ชมรมฟื้นฟูกวีล้านนาไทย ชมรมกวีศรีล้านนา ชมรมพระยาพรหมโวหาร ฯลฯ มีหนังสือมาเชิญชวน หรือผู้จัดประกวดส่งข่าวไปให้ทางไปรษณีย์ เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยส่งผลงานการแต่งคำประพันธ์เข้าประกวดแต่น้อยครั้งมาก แต่ก็มีบางคนที่มีส่งผลงานเข้าประกวดบ่อยครั้งจนได้ชื่อว่าเป็น "นักถาวรวัล" สำหรับเหตุผลสำคัญที่ส่งผลงานเข้าประกวดนั้นก็เพราะต้องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมล้านนา และเพื่อเป็นการแสดงความสามารถด้วย นอกจากนี้ก็ต้องการให้มีการประกวดการเล่ากร่าวหรือแต่งคำประพันธ์ชนิดอื่นของล้านนาเป็นเหมือนการได้กลอนสดหรือแบบที่ใช้ปฏิภาณไหวพริบโดยไม่ได้มีการเตรียมข้อความมาก่อน ในด้านเงินรางวัลนั้น ควรตั้งรางวัลให้สูงกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการจูงใจคนส่งผลงานเข้าประกวดมากขึ้น

ส่วนเนื้อเรื่องที่ชอบแตงนั้นมีหลากหลาย โดยเฉพาะเกี่ยวกับความรัก อารมณ์ต่าง ๆ ศิลปวัฒนธรรม คติคำสอน สุภาษิต ธรรมะ เหตุการณ์ปัจจุบัน เศรษฐกิจ ประสบการณ์ชีวิต ตำนาน ประวัติหรือนิยายธรรมต่าง ๆ ในการแต่งคำประพันธ์ล้านนา ส่วนใหญ่จะเขียนโดยใช้ อักษรไทยกลาง ถึงแม้ว่าจำนวนกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจะสามารถเขียนตัว อักษรล้านนา (ตัวเมือง) ได้ก็ตาม แต่มักจะเขียนตามเสียงพูดในภาษาล้านนาโดยให้เหตุผลว่า ลักษณะคำประพันธ์ของล้านนามีการบังคับเสียงวรรณยุกต์จึงต้องเขียนตามเสียงอ่านหรือเสียงพูด เพื่อให้เกิดความไพเราะและสื่อความหมายให้เข้าใจในชาวล้านนาด้วยกัน

กลุ่มตัวอย่างที่สามารถแต่งคำประพันธ์ของล้านนาได้นี้มีจำนวนไม่มากนักที่ติดตามรับฟังรายการการจักร่าวซอ คร่าวฮ่ำ หรือการเล่าคร่าวตามสถานีวิทยุกระจายเสียง ทั้งนี้ เพราะคนส่วนใหญ่ติดภารกิจการทำงาน

ในด้านความต้องการของกลุ่มตัวอย่างในการฟื้นฟูและหาแนวทางอนุรักษ์การแต่ง กวีนิพนธ์ล้านนา กลุ่มตัวอย่างต้องการให้ผู้มาท้องถิ่น ภาครัฐและเอกชนส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการแต่งคร่าวในสมัยปัจจุบัน เช่น จัดประกวดการแต่งกวีนิพนธ์หรือคำประพันธ์ล้านนา ส่งเสริมให้มีการแต่งคำประพันธ์ในหนังสือพิมพ์ นิตยสารหรือวารสาร สนับสนุนด้าน ทุนทรัพย์ (การเงิน) แก่กวีพื้นบ้านหรือผู้ที่นิยมแต่งคำประพันธ์ล้านนา ให้ความรู้เกี่ยวกับ กวีนิพนธ์หรือคำประพันธ์แก่เยาวชนหรือคนทั่วไป ทางด้านเยาวชนนั้นต้องการให้โรงเรียน ทุกแห่งในล้านนามีวิชาเกี่ยวกับกวีนิพนธ์ล้านนา โดยให้นักเรียนเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาถึง มัธยมศึกษา ปัจจุบัน ในความเป็นจริงมีโรงเรียนบางแห่งสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับ ศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นเข้าไปในวิชาเลือกด้วยแต่ก็มีโรงเรียนน้อยแห่งมากที่ทำเช่นนี้

นอกจากนี้ยังต้องการให้มีการฟื้นฟูและส่งเสริมการชอในงานต่าง ๆ เพราะคนสมัย ปัจจุบันส่วนใหญ่ไม่นิยมฟังชอซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของล้านนาและมีค่านิยมที่ผิด ๆ ว่าการฟังชอเป็นเรื่อง "เชย" ไม่ทันสมัย เป็นเรื่องตลก การฟื้นฟูและส่งเสริมการชอในงาน ต่าง ๆ ก็เป็นวิธีหนึ่งที่จะปลูกจิตสำนึกให้ชาวล้านนาผู้ศึกษาภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ของตน

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มแรกนี้ได้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะดังนี้

แนวทางในการอนุรักษ์กวีนิพนธ์ล้านนา

1. ให้ความรู้แก่ประชาชนและเยาวชน

ภาครัฐหรือเอกชนควรทำหนังสือเกี่ยวกับวิธีแต่งคร่าวหรือคำประพันธ์ชนิดอื่น ๆ ของล้านนาแล้วเผยแพร่แก่ประชาชนทั่วไป ควรเชิญผู้ที่สามารถแต่งคำประพันธ์ล้านนาได้มาพบปะกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้ จัดอบรม ถ่มมนานเรื่องเกี่ยวกับกวีนิพนธ์ล้านนาให้แก่ผู้ที่สนใจทั่วไป จัดนิทรรศการเกี่ยวกับการอนุรักษ์กวีนิพนธ์ล้านนา มีสถานที่เรียนกวีนิพนธ์ล้านนาเป็นแหล่งถาวร เชิญวิทยากรท้องถิ่นไปสอนปูพื้นฐานความรู้ด้านกวีนิพนธ์และปลูกฝังค่านิยมแก่เยาวชนและคนทั่วไป นอกจากนี้ควรบรรจุวิชากวีนิพนธ์ล้านนาในหลักสูตรชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในท้องถิ่นล้านนาโดยจัดให้เป็นวิชาเลือกหรือเสริมก็ได้

2. ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการแต่งกวีนิพนธ์ล้านนา

ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กร สถาบันการศึกษาทุกระดับ บุคคลชั้นผู้นำในท้องถิ่น ควรสนับสนุนส่งเสริมการแต่งกวีนิพนธ์ล้านนาอย่างจริงจัง อาจทำได้โดยจัดตั้งกองทุนในการส่งเสริมกวีนิพนธ์ล้านนา สนับสนุนให้สื่อมวลชนทุกแขนงทั้งวิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ให้ความสนใจกวีนิพนธ์ล้านนามากขึ้น ผู้ใหญ่ในครอบครัวควรใช้ภาษาพื้นเมืองในการพูดกับเด็ก มีการสอดแทรกกวีนิพนธ์ล้านนาที่เป็นคำคร่าวคำเครือ ทำให้เด็กคุ้นเคยกับลักษณะคำประพันธ์ล้านนา ขอกำลังสนับสนุนในการอนุรักษ์เผยแพร่จากหน่วยงานต่าง ๆ หรือผู้มีกำลังทรัพย์ นอกจากนี้ก็ควรยกย่องบุคคลที่มีความสามารถในการประพันธ์กวีนิพนธ์ล้านนา

3. จัดตั้งชมรมเกี่ยวกับกวีนิพนธ์ล้านนา

การจัดตั้งชมรมกวีนิพนธ์ล้านนาควรมีชมรมเขตหรือหน่วยย่อยประจำอยู่ทุกอำเภอ จะทำให้สะดวกรวดเร็วในการรับข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมของชมรมและการเดินทางมาพบกันก็สะดวกขึ้น ควรมีผู้ที่มีความรู้ดีเกี่ยวกับกวีนิพนธ์ล้านนาประจำอยู่ที่ชมรม และควรให้ค่าตอบแทนแก่ผู้นั้นด้วย

4. จัดประกวดกวีนิพนธ์ล้านนา

การจัดประกวดกวีนิพนธ์ล้านนาเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะอนุรักษ์กวีนิพนธ์มิให้สูญหายไป โดยจัดให้มีการประกวดในโอกาสหรือวันสำคัญต่าง ๆ จัดประกวดให้บ่อยครั้ง เพื่อให้โอกาสแก่ผู้ที่พลาดรางวัลจะได้มีโอกาสปรับปรุงผลงานของตนให้ดีขึ้น จนอาจได้รับรางวัลในที่สุดก็เป็นได้ จัดประกวดเมื่อมีการจัดงานใหญ่ ๆ ในภาคเหนือ โดยบังคับหัวข้อเรื่องหรือไม่บังคับก็ได้ ควรตั้งรางวัลสูงเพื่อเป็นการจูงใจ มีการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงและควรพิมพ์เผยแพร่ผลงานที่ชนะการประกวด แล้วแจกจ่ายให้หน่วยงานตลอดจนประชาชนทั่วไปได้รับรู้ให้มากที่สุด

การจัดตั้งชมรมหรือกลุ่มต่างๆ เพื่อรวมบุคคลที่สนใจในการแต่งคร่าวหรือคำประพันธ์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่ามิประโยชน์เพราะนักคร่าวทั้งหลายจะได้รวมกลุ่ม จะได้รู้จักและพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีโอกาสตีพิมพ์ผลงานของกันและกัน ได้รู้จักวรรณกรรมล้านนาดีขึ้น สมาชิกผู้สูงอายุหรือผู้ที่ว่าแหวกจะมีกิจกรรมด้านกวีนิพนธ์หรือศิลปวัฒนธรรมอื่น ๆ ทำร่วมกัน ชมรมอาจมีบทบาทในการจัดประกวดการแต่งกวีนิพนธ์ล้านนาและอาจจัดประกวดให้บ่อยครั้ง นอกจากนี้การจัดตั้งชมรมก็ยังคงจะเป็นการระดมมันสมองของกวีในการริเริ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของล้านนาด้วย

สำหรับผู้ที่เป็สมาชิกของ "ชมรมฟื้นฟูกวีล้านนาไทย" ความสนใจของกลุ่มตัวอย่างในการแต่งคร่าวหรือคำประพันธ์ก่อนการจัดตั้ง "ชมรมฟื้นฟูกวีล้านนาไทย" กับความสนใจหลังการจัดตั้งชมรมนี้มีทั้งเหมือนกันและแตกต่างกัน ที่กล่าวว่าเหมือนกันเพราะความสนใจในการแต่งคร่าวหรือคำประพันธ์ล้านนานั้นมีมานานแล้วและแต่งคร่าวอยู่เสมอ เมื่อมีการจัดตั้งชมรมนี้ขึ้นมา ความสนใจก็ยังมีเหมือนเดิม ส่วนที่กล่าวว่าแตกต่างกันก็ให้เหตุผลว่า หลังจากมีการจัดตั้งชมรมแล้ว มีการเคลื่อนไหวในวงกวีหรือกวีพื้นบ้านดีขึ้น มีการศึกษาค้นคว้าทางด้านล้านนาคึกคักกว่าเดิม กวีพื้นบ้านทั้งหลายได้ตื่นตัว มีความสนใจอยากจะทำทดสอบความสามารถในการแต่งคำประพันธ์ของตน มีโอกาสเผยแพร่ผลงานของตนมากขึ้น ทำให้มีความสนใจและมีความหวังว่า หากตั้งใจทำอย่างจริงจังก็คงมีทางที่จะฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมเก่าแก่ของล้านนาได้

การที่จะทำให้ "ชมรมฟื้นฟูวิถีล้านนาไทย" ตลอดจนชมรมหรือกลุ่มอื่น ๆ ที่มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมล้านนาค้นภาษาและวรรณกรรมคงอยู่คู่ล้านนาตลอดไปได้นั้น สามารถทำได้โดยบุคคลชั้นนำในท้องถิ่นพยายามดึงกลุ่มคนที่มีความถนัดด้านล้านนาคิดมาช่วยกันอย่างจริงจัง ภาครัฐและเอกชนควรให้การส่งเสริมสนับสนุนชมรม ควรมีกิจกรรมต่าง ๆ ให้มาก และควรให้ชมรมนี้อยู่ใต้พระราชินูปถัมภ์ในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถหรือสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

รัฐบาลและเอกชนอาจส่งเสริมและสนับสนุน "ชมรมฟื้นฟูวิถีล้านนาไทย" หรือบุคคลที่สนใจในการแต่งคร่าวหรือคำประพันธ์ล้านนาโดยตั้งงบประมาณฟื้นฟูชมรม คัดเลือกบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานของชมรม มีเงินเดือน ส่งเสริมให้ชมรมมีคุณภาพ ประสิทธิภาพและมีผลงานออกมา รัฐบาลควรมีส่วนในการจัดตั้งชมรมฟื้นฟูวิถีล้านนาไทย โดยขยายสาขาไปทั่วทุกตำบลหรืออำเภอ

เมื่อหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนได้จัดการประกวดคร่าวหรือคำประพันธ์ชนิดอื่นขึ้น กลุ่มตัวอย่างก็ได้ส่งผลงานของตนเข้าประกวด ซึ่งบางคนก็ได้รับรางวัลและกลุ่มตัวอย่างบางคนก็ได้ส่งผลงานคำประพันธ์ของตนไปยังรายการคร่าวอำหรือเล่าคร่าว เพื่ออ่านออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงด้วย

ส่วนความสนใจในการฟังของกลุ่มตัวอย่าง ต่างก็เห็นว่าความสนใจเรื่องนี้ในท้องถิ่นของตนในสมัยปัจจุบันกับสมัยก่อนมีความแตกต่างกัน ในด้านเนื้อหาสมัยก่อนเนื้อหาในการชอนนั้นมักจะแทรกคติธรรม คำสอนใจ ศีลธรรมจรรยา แต่สมัยปัจจุบันเนื้อหาในการชอนนั้นมุ่งความสนุกสนานเฮฮา เกี่ยวพาราสิกันด้วยภาษาไม่สุภาพ คำจ่างช่างชอนในสมัยปัจจุบันค่อนข้างแหงมาก หนุ่มสาวหรือแม้แต่คนสูงอายุในปัจจุบัน ส่วนใหญ่มีความรู้ดีกว่าการฟังชอนเป็นเรื่อง "เขย" เป็นเรื่องตลก ดังนั้นถ้าหากไม่มีการฟื้นฟูหรือปรับปรุงการชอนให้เป็นที่น่าสนใจขึ้น การชอนก็อาจจะหายไปจากท้องถิ่นนั้น ๆ ก็เป็นไปได้

ส่วนการศึกษาวิเคราะห์ ความรู้ ความสนใจ และทัศนคติของคนที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือที่มีต่อวิถีวัฒนธรรมล้านนาในสมัยปัจจุบัน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 153 คน ซึ่งเป็นชาวล้านนาหรือผู้ที่มิภูมิตำเนาที่อื่นแต่ได้ย้ายมาอยู่ในล้านนาเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 10 ปีนั้น จากการศึกษาทราบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศชายมีจำนวนใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง

ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 21 - 25 ปี ซึ่งนับได้ว่าเป็นเยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ นอกจากนี้ก็มีคนวัยกลางคนและคนสูงอายุ การที่มีกลุ่มตัวอย่างอยู่ในวัยต่างกันก็เพื่อจะได้ทราบทัศนคติที่หลากหลาย กลุ่มตัวอย่างทำงานโดยการรับราชการ ทำงานเอกชน ทำงานด้านเกษตรกรรมค้าขายและบางคนก็ไม่ได้ทำงาน กลุ่มตัวอย่างส่วนมากรู้จักค่าประกันของล้านนา โดยเฉพาะค่าประกันประเภทคร่าว ที่รู้จักก็เพราะเคยศึกษาลักษณะค่าประกันหรือกวีนิพนธ์ของล้านนามาก่อนหรือเพราะสนใจและรับฟังการจัตราขการคร่าวฮ่าหรือคร่าวชอจากสถานีวิทยุกระจายเสียงเป็นประจำ และมีส่วนน้อยที่รู้จักเพราะในท้องถิ่นของตนมีคนให้ความสนใจเกี่ยวกับคร่าวฮ่าหรือคร่าวชอมาก

ระหว่างค่าประกันของล้านนากับค่าประกันของภาคกลาง (ค่าประกันประจำชาติ) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะรู้จักค่าประกันของภาคกลางมากกว่าค่าประกันของล้านนา ทั้งนี้เพราะเคยเรียนรู้ค่าประกันของภาคกลางในสถานศึกษา มีน้อยมากที่รู้จักค่าประกันของล้านนามากกว่าค่าประกันของภาคกลาง ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จึงแต่งค่าประกันของล้านนาไม่เป็น และคนที่ตนรู้จักในท้องถิ่นก็มีจำนวนน้อยมากที่นิยมแต่งค่าประกันล้านนา

กลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยรู้จักวรรณกรรมของล้านนาซึ่งอาจจะเคยศึกษาหรือฟังหรืออ่านวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ มาก่อน

สำหรับเรื่อง "ชอ" นั้น ส่วนมากเคยฟังชอ โดยมีจุดประสงค์สำคัญเพื่อเรียนรู้ศิลปะพื้นบ้านของชาวล้านนาให้เป็นความรู้ประดับตน บ้างก็ฟังเพื่อความสนุกเพลิดเพลิน ส่วนทำนองชอนั้น มีผู้รู้จักทำนองชอต่าง ๆ น้อยมาก ในด้านการติดตามรับฟังรายการการจัตราขหรือการเล่าคร่าวหรือคร่าวฮ่าตามสถานีวิทยุกระจายเสียงนั้น คนส่วนใหญ่ติดภารกิจการทำงานจึงไม่สามารถติดตามรับฟังได้

ในด้านทัศนคติหรือแนวความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อกวีนิพนธ์ล้านนา กลุ่มตัวอย่างจำนวนกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเห็นว่ากวีนิพนธ์ล้านนามีความสำคัญมาก แต่เห็นว่ากวีนิพนธ์ของล้านนาที่แต่งโดยกวีพื้นบ้านในสมัยปัจจุบันมีความน่าสนใจไม่มากนัก กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ผู้นำท้องถิ่นภาครัฐบาลและหน่วยงานภาคเอกชนควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแต่งคร่าวหรือค่าประกันล้านนาให้มากขึ้น ในด้านการจัดตั้งชมรมเพื่อ

ส่งเสริมกวีด้านนาในสมัยปัจจุบันนั้น กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีความจำเป็นมาก โดยเฉพาะการสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ (การเงิน) แก่กวีด้านนา ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประกวดการแต่งกวีนิพนธ์ด้านนาให้ค่อนข้างบ่อยครั้งและเห็นว่าการจัดรายการเล่าคร่าวตามสถานีวิทยุกระจายเสียง ในสมัยปัจจุบันได้รับความสนใจจากชาวด้านนาค่อนข้างน้อย การให้ความรู้ด้านกวีนิพนธ์ด้านนาแก่เยาวชนนั้นมีความจำเป็นมาก การฟื้นฟูและส่งเสริมการชอในงานต่าง ๆ ในด้านนามีความเป็นไปได้ไม่มากนัก ส่วนการเชิญวิทยากรหรือผู้ที่มีความรู้ในเรื่องกวีนิพนธ์ด้านนามาให้ความรู้แก่คนทั่วไป เช่นการจัดประชุมหรือสัมมนาที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเห็นว่าจะมีประโยชน์มาก และควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประกวดการแต่งคร่าวหรือแต่งคำประพันธ์ชนิดอื่นของด้านนาเป็นเหมือนการโต้กลอนสดหรือแบบใช้ปฏิภาณไหวพริบ โดยไม่มีการเตรียมตัวมาก่อน นอกจากนี้ควรให้รางวัลแก่ผู้ชนะการประกวดการแต่งคำประพันธ์ให้มาก อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ก็มีความเห็นว่า ตนมีโอกาสน้อยในการสัมผัสกับกวีนิพนธ์ด้านนาในสมัยปัจจุบันโดยการฟังหรืออ่าน แต่ก็มี ความภาคภูมิใจมากในศิลปะคำประพันธ์ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของด้านนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความไพเราะของคำประพันธ์ ดังนั้นจึงเห็นด้วยที่จะมีการอนุรักษ์กวีนิพนธ์ด้านนา ทั้งนี้เพราะเป็นวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น อันแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีตกาล นอกจากนี้จะแสดงถึงอารยะแล้ว ยังสามารถสะท้อนสภาพสังคม ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตของคนในสมัยนั้น ๆ ตลอดจนภูมิปัญญาชาวบ้านอีกด้วย

สำหรับแนวทางที่จะส่งเสริมให้มีการแต่งกวีนิพนธ์ด้านนานั้น สามารถทำได้โดยการ จัดประกวดการแต่งกวีนิพนธ์ตามสื่อมวลชนให้บ่อยครั้งที่สุดและตั้งรางวัลอย่างงาม อาจจัดประกวดคำขวัญของสถาบัน ชมรม จัดทำส.ค.ส. ปฏิทิน การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ โดยแทรกกวีนิพนธ์ด้านนาเข้าไปประกอบก็จะทำให้เกิดคุณค่า หรือจัดกิจกรรมอื่น ๆ เช่น จัดอบรม สัมมนาในกลุ่มผู้สนใจ จัดการสาริต แนะนำให้ความรู้ด้านกวีนิพนธ์หรือลักษณะคำประพันธ์ หรือประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ เข้าร่วมในชมรมกวีนิพนธ์ด้านนาให้มาก ส่งเสริมกวีพื้นบ้านให้มีรายได้จากการแต่งกวีนิพนธ์ นอกจากนี้ก็อาจนำผลงานของกวีพื้นบ้านมาตีพิมพ์แล้วจำหน่ายหรือแจกอย่างกว้างขวาง

ส่วนแนวโน้มของกวีนิพนธ์ด้านนาในอนาคตนั้น กลุ่มตัวอย่างต่างก็มีความคิดเห็น ว่า ถ้าหากกวีนิพนธ์ด้านนาได้รับการฟื้นฟู ส่งเสริม สนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน และมีการร่วมมือกันอย่างจริงจัง แนวโน้มของกวีนิพนธ์ด้านนาในอนาคตก็จะต้องดีขึ้นอย่างแน่นอน

และตรงกันข้ามถ้าหากเราไม่เร่งฟื้นฟู สนับสนุน ส่งเสริมหรืออนุรักษ์วัฒนธรรมอันทรงคุณค่านี้ กวีนิพนธ์ล้านนาก็จะสูญหายไปจากสังคมล้านนาเหลืออยู่แต่ในความทรงจำของคนส่วนน้อยและบันทึกไว้เป็นหลักฐานอยู่ในตำราเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาลักษณะและแนวทางอนุรักษ์กวีนิพนธ์ล้านนาในสมัยปัจจุบัน มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. กวีนิพนธ์ล้านนาซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมที่ล้ำค่ากำลังจะสูญหายไป เพราะคนที่มีความรู้ ความสามารถในเรื่องนี้เหลืออยู่น้อย ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่นับวันก็จะล้มหายตายจากไป และคนรุ่นใหม่ก็มิได้สนใจเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างถิ่นและค่านิยมที่เปลี่ยนไป ที่กล่าวมานี้ นับว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่รัฐบาลควรจะยื่นมือมาแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยร่วมมือกับภาคเอกชนจัดงบประมาณและจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อฟื้นฟู ส่งเสริม สนับสนุนการแต่งกวีนิพนธ์ล้านนา

2. หน่วยงานของรัฐและเอกชน รวมทั้ง โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัยควรจัดตั้งชมรมหรือกลุ่มที่ส่งเสริมการแต่งคำประพันธ์หรือกวีนิพนธ์ล้านนาและจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม

3. การจัดประกวดการแต่งคำประพันธ์ล้านนาให้บ่อยครั้งก็เป็นวิธีหนึ่งที่จะอนุรักษ์ และส่งเสริมกวีนิพนธ์ล้านนาให้คงอยู่ได้ต่อไป รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนกวีพื้นบ้าน สร้างขวัญและกำลังใจในการผลิตผลงานสู่สาธารณชน

4. รัฐควรเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการกำหนดให้วิชากวีนิพนธ์หรือคำประพันธ์ล้านนาบรรจุอยู่ในหลักสูตรระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในโรงเรียนซึ่งอยู่ในล้านนา นอกจากนี้ก็อาจบรรจุเป็นวิชาเลือกในระดับอุดมศึกษาด้วย

ถ้าเราสามารถปฏิบัติได้ตามที่กล่าวมานี้ ก็จะเป็นแนวทางในการอนุรักษ์กวีนิพนธ์ล้านนาในสมัยปัจจุบันให้คงอยู่ตลอดไป